

**ICHKI ISHLAR ORGANLARI TEZROQ BO‘LINMALARI TOMONIDAN VOYAGA
YETMAGANLAR TOMONIDAN SODIR ETILADIGAN O‘G‘RILIK JINOYATINI
FOSH ETISH FAOLIYATINI TASHKIL QILISH**

Normamatov Javohir Odiljon o‘g‘li

Annotatsiya: Ushbu maqolada voyaga yetmaganlar tomonidan sodir etiladigan o‘g‘rilik jinoyatlarini aniqlash va oldini olish bo‘yicha ichki ishlar organlari, ayniqsa, tezkor bo‘linmalar faoliyatining ahamiyati ko‘rib chiqilgan. Jinoyatlarning asosiy sabablari oilaviy muammolar, iqtisodiy qiyinchiliklar va ijtimoiy beparvolik ekanligi ta’kidlanadi. Tezkor bo‘linmalarining samarali vositalari, masalan, maxfiy kuzatuv, ma’lumotlar bazasi yaratish va profilaktika ishlari yoritilgan. Shu bilan birga, samaradorlikni oshirish usullari, jumladan, ta’lim muassasalari bilan hamkorlik, psixologik yordam va xalqaro tajriba almashish bo‘yicha takliflar keltirilgan. Maqola jamiyat va davlatning voyaga yetmaganlar jinoyatchiligiga qarshi birgalikda kurash olib borishining zarurligini ta’kidlaydi.

Kalit so‘zlar: voyaga yetmaganlar, o‘g‘rilik jinoyatlari, ichki ishlar organlari, tezkor bo‘linmalar, profilaktika ishlari, oilaviy muammolar, ijtimoiy beparvolik.

Voyaga yetmaganlar tomonidan sodir etiladigan o‘g‘rilik jinoyatlari ko‘pincha oilaviy muammolar, iqtisodiy qiyinchiliklar yoki ijtimoiy beparvolik natijasida yuzaga keladi. Ushbu jinoyatlar jamiyatda salbiy oqibatlarga olib kelishi, jinoyatlarning kengayishiga sabab bo‘lishi va yoshlarning jinoyatchilikka chuqur kirib ketishiga zamin yaratishi mumkin. Ichki ishlar organlarining tezkor bo‘linmalari ushbu jinoyatlarning oldini olish, ularni tezkor fosh etish va voyaga yetmaganlarni jinoyat girdobidan chiqarishda muhim rol o‘ynaydi.

1. Voyaga yetmaganlar tomonidan sodir etilgan o‘g‘rilik jinoyatlari sabablari.

Voyaga yetmaganlar tomonidan o‘g‘rilik jinoyatlarini sodir etishga olib keluvchi omillarni aniqlash, ichki ishlar organlari faoliyatini to‘g‘ri tashkil etish uchun muhimdir. Asosiy sabablar:

Oilaviy muammolar: Bolalar oiladagi e’tiborsizlik, zo‘ravonlik yoki iqtisodiy qiyinchiliklar sabab jinoyatga qo‘l urishi mumkin.

Ta'lim va tarbiyaning yetishmasligi: Maktab yoki boshqa ta'lim muassasalarining voyaga yetmaganlar bilan ishlashdagi kamchiliklari.

Yomon muhit va do'stlar ta'siri: Jinoyatchilik muhitidagi do'stlar yoki yaqinlar yoshlarni jinoyat sodir etishga undashi mumkin.

Moliya yetishmovchiligi: Yoshlarning o'yin-kulgi, gadjetlar yoki boshqa ehtiyojlari uchun noqonuniy yo'llarni tanlashlari.

2. Tezkor bo'linmalarining o'g'rilik jinoyatlarini fosh etishdagi vositasi.

Voyaga yetmaganlar tomonidan sodir etilgan jinoyatlarni fosh etishda tezkor bo'linmalar bir nechta usul va vositalardan foydalanadi:

a) Tezkor ma'lumotlar bazasi yaratish

Voyaga yetmaganlarning jinoyatga moyilligi haqida to'liq ma'lumotlarni jamlash va ularni tahlil qilish. Bu baza voyaga yetmaganlarning ijtimoiy holati, do'stlar doirasi va avvalgi qonunbuzarliklari haqida ma'lumotlarni o'z ichiga oladi.

b) Maxfiy kuzatuv

Voyaga yetmaganlar tomonidan jinoyat sodir etilayotgan hududlarda maxfiy kuzatuv va nazoratni kuchaytirish. Bu, ayniqsa, savdo markazlari, maktablar yaqinidagi hududlar yoki jinoyatchilikka moyil bo'lgan joylarda amalga oshiriladi.

c) Oilaviy va ijtimoiy muammolarni o'rganish

Voyaga yetmagan jinoyatchilar bilan muloqot qilish orqali ularning jinoyat sodir etish sabablarini aniqlash. Ichki ishlar organlari mutaxassislari, psixologlar va ijtimoiy xodimlar bilan hamkorlikda bolalarning oilaviy va ijtimoiy muammolarini bartaraf etish.

3. Jinoyatni oldini olish va profilaktika ishlari.

Voyaga yetmaganlar tomonidan jinoyat sodir etilishining oldini olishda profilaktika ishlari muhim ahamiyatga ega. Tezkor bo'linmalarining ushbu yo'nalishdagi vazifalari quyidagicha:

a) Ta'lim muassasalari bilan hamkorlik

Maktablar va kollejlarda bilan yaqin hamkorlik o'rnatish, voyaga yetmaganlar o'rtasida jinoyatchilikning oldini olish bo'yicha tushuntirish ishlari o'tkazish.

b) Ommaviy axborot vositalaridan foydalanish

Voyaga yetmaganlarning jinoyat sodir etilishining oqibatlarini haqida ommaviy axborot vositalari orqali tushuntirish ishlari olib borish. Shu bilan

birga, ijobiy namuna bo'lgan voqealar orqali yoshlarni jinoyatdan qaytarish.

c) Monitoring va nazorat

Voyaga yetmaganlar orasida jinoyatchilikni kamaytirish uchun muntazam ravishda ijtimoiy monitoringni olib borish. Bu orqali xavf guruhida bo'lgan yoshlar aniqlanadi va ularning jinoyat sodir etishini oldini olish bo'yicha individual choralar ko'riladi.

4. Tezkor bo'linmalarining samaradorligini oshirish yollar.

Tezkor bo'linmalarining voyaga yetmaganlar jinoyatlarini fosh etishdagi samaradorligini oshirish uchun quyidagilarni amalga oshirish zarur:

Resurslar bilan ta'minlash: Zamonaviy texnologiyalar, kuzatuv kameralar va tezkor ma'lumotlar almashish tizimlari bilan ta'minlash.

Psixolog va ijtimoiy mutaxassislarni jalb qilish: Voyaga yetmaganlar bilan ishlashda tajribali psixologlar va ijtimoiy xizmat ko'rsatish mutaxassislarni jalb qilish.

Maqsadli dasturlar tashkil etish: Voyaga yetmaganlar orasida jinoyatchilikni kamaytirish uchun maxsus davlat dasturlarini amalga oshirish.

Xalqaro tajriba almashish: Chet davlatlarning voyaga yetmaganlar jinoyatchiligiga qarshi kurashish borasidagi tajribasini o'rganish va qo'llash.

Xulosa:

Ichki ishlar organlarining tezkor bo'linmalari voyaga yetmaganlar tomonidan sodir etilgan o'g'rilik jinoyatlarini fosh etish va oldini olishda muhim rol o'ynaydi. Samarali profilaktika choralari, ma'lumotlar bazasidan foydalanish, oilalar bilan ishlash va jamiyatni jalb qilish orqali jinoyatchilik darajasini kamaytirish mumkin. Shu bilan birga, resurslarni kuchaytirish va ijtimoiy masalalarga e'tibor qaratish ushbu bo'linmalar faoliyatining samaradorligini oshirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Voyaga yetmaganlarni jinoyat girdobidan chiqarish — nafaqat ichki ishlar organlarining, balki jamiyatning ham muhim vazifasidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://econferenceseries.com/index.php/scms/article/view/5539>
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/ichki-ishlar-organlarida-axborot-texnologiyalarni-joriy-etilishi-borasida-olib-borilayotgan-ishlar>
3. <https://cyberleninka.ru/article/n/voyaga-etmaganlar-tomonidan-sodir-etilgan-zhinoyatlarni-tergov-ilishda-amalga-oshiriladigan-tergov-arakatlari-va-taktik-usullari>